

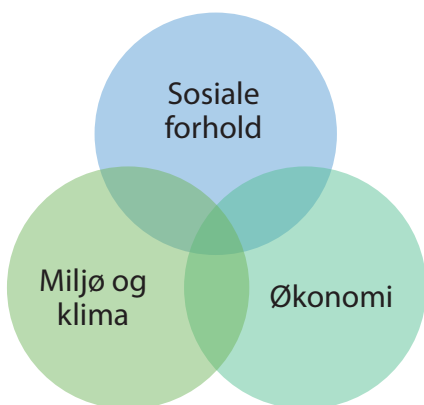
Hva er FNs bærekraftsmål

Michael 2019; 16: Supplement 23: 11–5.

FNs bærekraftsmål er tenkt å reflektere de tre elementene i bærekraftig utvikling: klima og miljø, økonomi og sosiale forhold. Bærekraftig utvikling handler særlig om å ta vare på det enkelte menneske, samfunnet og miljøet på en måte som ikke er skadelig eller nedbrytende, men som tvert imot er mer stimulerende, livgivende og utviklende. Målene og delmålene har blitt til i en demokratisk prosess etter innspill fra enkeltmennesker og ulike land over hele verden. Konkret er det en arbeidsplan som er utformet gjennom 17 hovedmål og 169 delmål med ønske om å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

Historien bakom

Bærekraftsmålene er blitt utviklet i forlengelse av «Tusenårsmålene (2000–2015)» som også var utviklet av FN. Men i motsetning til tusenårsmålene gjelder bærekraftsmålene for alle land i verden, også de rike industrilandene (1). Tusenårsmålene ble kritisert for blant annet å ikke ta svake grupper nok

Figur 1: De tre hovedelementene i bærekraftig utvikling.

på alvor. Et av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er derfor å inkludere de mest sårbare gruppene av mennesker i større grad. Dette skulle gjelde for eksempel mennesker med nedsatt funksjonsevne, flyktninger, etniske og religiøse minoriteter, kvinner, jenter og urfolk (2).

Hva er FNs bærekraftsmål og delmålene?

Bærekraftsmålene er bygget på tre hovedelementer i bærekraftig utvikling (fig 1). Disse målene skal peke ut en felles retning for FN land, for å hjelpe og legge et visst press på politikere og beslutningstakere. Målene ble laget på en demokratisk måte gjennom innspill fra land over hele verden. I tillegg fikk nesten ti millioner mennesker sagt sin mening gjennom spørreundersøkelsen My World (3).

Bærekraftsmålene er delt inn i 17 hovedmål som omfatter følgende konkrete områder som er vist i tabell 1.

Mange av disse målene gjelder særlig utfordringer og problemstillinger knyttet til land i utvikling. Mange mennesker lever under svært krevende forhold, de er ofte fattige og har knappe ressurser. Det er gjennom flere rapporter dokumentert at de fleste av delmålene er oppfylt i Norge (4,5). Men det er likevel mange delmål som fortsatt har stor relevans i Norge. Flere kommuner har for eksempel konkret gått systematisk igjennom de 17 hovedmålene og delmålene, og utarbeidet en plan for å oppfylle og gjennomføre tiltak for å møte relevante delmål. For eksempel har Asker kommune utarbeidet en handlingsplan knyttet til de seks mest relevante hovedmål:

3: God helse, 4: God utdanning, 9: Innovasjon og infrastruktur 11: Bærekraftige byer og samfunn, 13: Stoppe klimaendringene og 17: Samarbeide for å nå målene (6).

Se også Lene Conradi sin artikkel på side 16–21 i denne boken. Andre kommuner har også tatt FNs bærekraftsmål med i planarbeidet, eksempelvis i Sandefjord kommune (7).

Rent konkret har for eksempel Asker definert kommunens ansvar og forpliktelser mer spesifikt i forhold til hovedmål 3: *God helse* (6):

- Kommunene har ansvar for å sørge for gode og forsvarlige helsetjenester til alle som trenger det, uavhengig av alder eller helsesituasjon.
- Etablere strategier som forebygger livsstilsykdommer og fremmer god folkehelse.
- Kommunene har gjennom skole, kultur- og fritidstilbud mulighet til å bidra til god helse for innbyggerne gjennom et effektivt helsesystem.
- Utjevne forskjeller i helsetilstand som kan forklares med sosial og økonomisk ulikhet.

1: Utrydde fattigdom	10: Mindre ulikhet
2: Utrydde sult	11: Bærekraftige byer og samfunn
3: God helse	12: Ansvarlig forbruk og produksjon
4: God utdanning	13: Stoppe klimaendringene
5: Likestilling mellom kjønnene	14: Liv under vann
6: Rent vann og gode sanitærforhold	15: Liv på land
7: Ren energi	16: Fred og rettferdighet
8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst	17: Samarbeid for å nå målene
9: Innovasjon og infrastruktur	

Tabell 1: FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

- Kommunene bør rette oppmerksomhet mot sammenhenger som gjelder muligheter og utfordringer på helsefeltet lokalt, nasjonalt og globalt.
- Det er også et kommunalt ansvar å forebygge sykdom relatert til forurensning av luft, vann og jord.

Eksempler på delmål

Hver av de 17 hovedmålene er delt inn i delmål, som til sammen utgjør et antall av 169. De fleste av delmålene er også definert i forhold til at de skal oppfylles eller oppnås innen 2030 med forskjellig prioritet i de ulike land. Noen land har helt spesifikke målsetninger, som for eksempel å utrydde visse sykdommer, eller konkrete kvantifiserbare mål. Nedenfor er det gjen-gitt noen av de delmålene som er mest relevante for denne boken:

- Mål nr. 3 om *God helse* har en spesifisering før delmålene som gjelder overordnet for de fleste kapitler i denne boken: «Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. At alle kan leve friske og sunne liv er en forutsetning for å oppnå bærekraftig utvikling».
- Mål nr. 8 om *Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle*. Konkretisering her er delmål 8.4: «Til og med 2030 gradvis å bedre utnyttelsen av globale ressurser innenfor forbruk og produksjon, og arbeide for å oppheve koblingen mellom økonomisk vekst og miljødeleggelser, i samsvar med det tiårige handlingsprogrammet for bærekraftig forbruk og produksjon, der de utviklede landene går foran».

- Mål nr. 11 om *Bærekraftige byer og samfunn*. Her er særlig delmål 11.7 viktig: «Innen 2030 sørge for allmenn tilgang til trygge, inkluderende og lett tilgjengelige grøntområder og offentlige rom, særlig for kvinner, barn og eldre samt personer med nedsatt funksjonsevne.»
- Mål nr. 15 om *Liv på land*: «Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av arts mangfold». Konkretisering her er for eksempel delmål: 15.1: «Innen 2020 sikre bevaring, gjenoppretting og bærekraftig bruk av ferskvannsbaserte økosystemer og tjenester som benytter seg av disse økosystemene, på land og i innlandsområder, særlig skoger, våtmarker, fjell og tørre områder, i samsvar med forpliktelser i henhold til internasjonale avtaler».

Figur 1: Tur på Flya ved Lauvliå i Sigdal i anledning av NaKuHel-konferansen «How to cope in a changing world? – Environment, Culture and Health in transition». (Foto: Gunnar Tellnes, 2008)

Overordnet betydning av FNs bærekraftsmål

Det er på den annen side ikke nødvendigvis slik at målene eller delmålene klarer å være spesifikke på alle områder, og gjeldende for alle relevante problemstillinger. Vi kan således hevde at bærekraftsmålenes hovedhensikt også dekkes inn gjennom noen av denne bokens kapitler, uten at det helt spesifikt kan reflekteres i konkrete delmål. Noen av områdene som omhandler «Samspillet Natur-Kultur-Helse» er særdeles viktig for å fremme og styrke individets helse, samfunnshelse, miljø og velferd. Dette er også beskrevet

mer detaljert i bøkene «Helsefremmende samhandling – Natur og kultur som folkehelse» (8), og «Samspillet Natur-Kultur-Helse – NaKuHel-konseptet i teori og praksis» (9).

Litteratur

1. Arctander R. FNs bærekraftsmål. *FN-sambandet* 2019; hentet 15.sept. 2019 fra: [https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal\(19.06.2019\)](https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal(19.06.2019))
2. FN Sambandet. *FNs bærekraftsmål*. Hentet 15.sept 2019 fra: <https://www.fn.no/Undervisning/VGS/FNs-baerekraftsmaal?for=elever>
3. FN. *Tusenårsmaalene og veien videre*. Hentet 15. sept. 2019 fra: <https://www.fn.no/Nyheter/Tusenaarsmaalene-og-veien-videre>
4. Government of Norway. *One year closer. Norway's progress towards the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Oslo: Finansdepartementet og Utenriksdepartementet 2016.
5. Statistisk Sentralbyrå. Nørgaard E, Rognerud LM, Storrud A. *Indikatorer til FNs bærekraftsmål*. Hentet 15.sept. 2019 fra: https://www.ssb.no/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/_attachment/337380?_ts=16109ab6150
6. FNs bærekraftsmål som rammeverk for felles kommuneplan for nye Asker kommune. Pure Consulting, 2018; hentet 15.sept. 2019 fra: <https://www.aker.kommune.no/nye-aker-kommune/aktuelt-nye-aker-kommune/fns-baerekraftsmaal-som-rammeverk-for-felles-kommuneplan-for-nye-aker-kommune/>
7. *Kommuneplan for Sandefjord kommune 2019–2031*. FNs bærekraftsmål. Sandefjord: Sandefjord Kommune, 2019. Hentet 15.sept. 2019 fra https://www.sandefjord.kommune.no/globalassets/planer-og-rapporter/kommuneplan/2019-2031/ettervedtak_medvirkningsstrategi.pdf
8. Tellnes G. *Helsefremmende samhandling – Natur og kultur som folkehelse*. Bergen: Fagbokforlaget, 2017.
9. Tellnes G. *Samspillet Natur-Kultur-Helse. NaKuHel-konseptet i teori og praksis*. 2. utg. 3. opplag. Bergen: Fagbokforlaget, 2016.

Ole Christian Kvammen

er utdannet kiropraktor fra Danmark. Han driver egen praksis i Sandefjord og jobber deltid som førstekonsulent ved Avd. for samfunnsmedisin og global helse, Helsam, UiO. Hans oppgaver der er, sammen med Gunnar Tellnes, å holde «Kurs i trygdefaglige emner for kiropraktorer og manuell terapeuter»; et kurs UiO arrangerer på oppdrag fra Helsedirektoratet.

Ole Christian Kvammen <o.c.kvammen@medisin.uio.no>

Gunnar Tellnes

er professor dr.med. MHA ved Universitetet i Oslo, Det medisinske fakultet, Institutt for helse og samfunn, Avdeling for samfunnsmedisin og global helse. gunnar.tellnes@medisin.uio.no